



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. XXVII. De Sententia Et Re Judigata, In Cap. Primum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

litium esset finis, *l. fin. D. pro suo*: at verò in animi iudicio jam constat de certo dominio. Sed verior eorum sententia est, qui contra existimant, eoque possessor utriusque juris auctoritate rei dominium sive aliud jus per prescriptionem sibi acquisierit; igitur auctoritate juris in conscientia tutus est, *arg. l. iustè possidet. D. De acq. vel amitt. poss.* Confirmatur, quòd textus in *d. c. fin. inf. eod.* requirit tantum, ut is, qui prescribit, in nulla temporis parte conscientiam habeat rei alienæ;

ergò nihil obest conscientia post prescriptionem obveniens, quia non est amplius rei alienæ, sed suæ, scilicet per prescriptionem legitimè acquisitæ. Ex quo facillè argumenta contraria diluuntur; nam completà prescriptione de dominio rei jam certò constat, cum sit apud eum, qui prescripsit, neque amplius litigio opus est. Vide, si placet, Covarr. *hac latius prosequentem, in c. Possessor. p. 3, §. 2. De R. I. in 6.*

IN TIT. XXVII. DE SENTENTIA ET RE JUDICATA.

In Cap. Primum.

SUMMARI A.

1. Sententia proprie dicitur, qua definit causam.
2. Sententia contra jus civile lata æquiparatur ei, qua contra canones lata est.
3. Quando contra leges vel canones ferri dicatur.
4. Regula, quando aliquid contra jus fieri dicatur.
5. Error juris expressus vitiat sententiam.
6. Valer sententia contra jus dubium lata.
7. Contra consuetudinem vel statutum loci lata non valet.
8. De nullitate sententia quis iudex cognoscat.

Verba Cap. h. c. sunt: *Sententia contra leges Canonice prolata licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso iure.*
 Per sententiam hinc intellige definitivam, quæ quis in causa condonatur, vel ab ea absolvitur; ea enim propriè sententia dicitur, *l. Quod iussit. 14. l. Paulus 42. cum l. seq. D. De re judic. c. c. De dubiis 59. inf. de appellat.* Nam interlocutoria sententia, quæ fertur à iudice inter principium & finem causæ, sententia quidem dicitur, sed improprie: licet & usurpatum sit, ut etiam interlocutoria non minus dicatur sententia, quàm quæ est definitiva, *c. 1. c. fin. h. e. lib. 6.*
 Igitur hinc nota, sententiam definitivam contra jus civile latam æquiparari ei, quæ contra Canones sive jus Canonicum lata est, etiam in foro Ecclesiastico, ut rectè hinc notat Panorm. dum tamen (addens) jus civile non refragetur Canonibus. Et ratio est, quia jus civile, tamquam pars juris Canonici, receptum est in foro Ecclesiastico, *c. 1. inf. De novi operis sunt.* Unde sententia lata contra jus civile non minus infirma est, quàm si contra Canones lata esset: nam & leges Romanæ per ora Principum promulgatæ venerandæ dicuntur in *can. fin. xvi. q. 3. c. in can. Et de conjugii xxxiii. q. 2.* Quòd sit, ut etiam pas-

sim in foro Ecclesiastico allegentur leges non minus quàm Canones, cum & illas iudex Ecclesiasticus sequi teneatur. *per hunc text. nost. sicut è diverso fit & in foro civili, d. c. 1.*

Variè autem dicitur sententia ferri contra leges vel Canones. Primò, ut si sententia à non suo iudice feratur, contra tit. *C. Si à non compet. iud. iudicat. esse dic. c. c. At si Clerici 4. sup. De iudic. vel à iudice publicè excommunicato, c. Ad probandum 24. inf. h. e.* Secundò, si feratur contra minorem *25. anais, absente tutore vel curatore, l. 1. C. Qui legit per standi in iud. hab. l. Cum & minores 4. C. Si adversus rem iudic. c. l. Clarum 4. C. De auctorit. praestanda.* Tertio, si contra absentem non contumacem, *l. De unoquoque 47. D. De re iudic.* Quarto, si die feriato, *c. fin. sup. De feriis. l. Omnes dies 7. c. l. Dies festos 10. C. eod. 2.* Quintò, si in Ecclesia per iudicem sæcularem feratur sententia, *c. 2. §. cessant in Ecclesiis De immunit. Eccles. lib. 6.* aliisque modis, qui unà hac regulà comprehenduntur: * Quoties lex vel Canon constituit aliquid faciendum esse, & iudex per sententiam suam aliter proauniat, toties dicendum est fieri contra jus, & consequenter eandem sententiam esse nullius momenti, *text. h. c. c. 1. 8. sup. De constitut. l. Nemo 13. C. De sent. & interlocut. omni iud. Quod & procedit. licet lex vel Canon simpliciter loquatur, nullà adjectâ clausulâ annullativâ, hac vel simili, *Esse aliter factum fuerit, sententia sit nulla vel irrita;* propter juris regulam, Quæ contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi, *c. Qua contra De R. I. in 6. c. l. Non dubium 5. C. De legib. Et ratio est, quia iudex minister juris est, c. Forus 10. §. iudex inf. De verb. signif. atque idcirco jus sequi tenetur, *d. l. Nemo & tit. Inst. de officio iud. in pr. nulla igitur ejus sententia est contra jus prolata, l. Si expressim 19. d. De appellat.***

Et hoc verum est, ubi ex circumstantiis ex-
 5 trinsecis, merita causæ non concinentibus, qua-
 les supra recensuimus, sententia contra jus lata
 est; aliter, ubi contra merita causæ, id est iustiti-
 am partis, est lata. nam & tunc requiritur, ut sen-
 tentia nulla sit, error juris in sententia exprima-
 tur. Veluti si quis petat hæreditatem impuberis,
 possessor autem excipiat, quod ex testamento
 impuberis hæres sit, iudex verò pro testamento
 pronuntiet, ex eo, quod minor 14, annis recte fe-
 cerit testamentum; hic enim error juris expres-
 sus vitiat sententiam. At si tantummodò pronun-
 tiasset iudex, valere testamentum, aut eum ex-
 cessisse pupillarem ætatem, valet quidem sen-
 tentia, sed ab ea appellandum est, l. 2. C. Quando
 provoc. non licet & l. 1. §. contra D. Qua sent. sine appel-
 latione. Et hoc ideo, quod pro sententia iudicis,
 ubi nulla causa expressa est, præsumatur in dubio,
 ex iusta scilicet causa latam esse, e. Sicur. 16, inf. h.
 tit. & c. In presentia 6. sup. De renuntiat. Ideoque si
 fortè iudex causam sententiæ suæ, quæ contra jus
 est, inseruerit, cessat merito hæc præsumptio,
 cum in certis non sit conjecturæ vel præsumpti-
 oni locus, e. 2. inf. De R. l. & l. Continuis, 37, §. 2, D.
 De verb. oblig. Error igitur juris insertus sententiæ
 ipsam vitiat, non si ommissus fuerit: neque enim iu-
 dex tenetur causam sententiæ suæ inserere, d. c.
 Sicur.

6. Intellige autem ea, quæ de sententia contra
 jus lata dicimus, exaudienda esse de iure claro
 & perspicuo. Aliàs si jus dubium sit, variæque
 ejus interpretatio valet iudicis sententia, si fortè
 falsâ interpretatione motus aliam, quàm quæ ve-
 ra est, sententiam dixerit, licet ab ea appellari
 possit, ut est textus in l. Prolatis 32, D. De re iudic. & in

l. Non puto 10, D. De iure fisci, Sebast. Vantius de nul-
 litatib. process. & sentent. c. De nullitate ex defectu pro-
 cessus n. 118.

Præterea per jus non tantum accipiendum est
 ius scriptum, quod utroque iuris corpore conti-
 netur, sed & consuetudo, sive statutum loci, si vel
 contra hæc sententia lata fuerit: quia & consue-
 tudo iuris pars est, §. ex non scripto Instit. De iure nat.
 gent. & civilis, atque eam in iudicando iudex lequi
 tenetur, Instit. de officio iud. in pr. & Auth. lubemus
 C. De iudic.

Idem & in statuto tradit hic Panorm. n. 10, Nam
 & statutum loci pro lege est in ipso loco. l. Omnes
 populi & ibi Dd. De iust. & iure, Al. x. cons. 81, circa
 pr. lib. 2, Et quod additur in textu nostro, licet sen-
 tentia non sit appellatione suspensa, eius hæc ratio est,
 quod cum sententia sit ipso iure nulla, per e. Qua
 contra jus De R. l. in 6, non possit ea suspendi per
 appellationem, eo quod, ut dici solet, non entis
 nulla sint qualitates.

Sed quæ situm est ad quem pertineat nullitatis
 cognitio, ubi sententia nulla esse dicitur? Ad eum-
 dem scilicet iudicem, si ordinarius iudex sit, quia
 manet adhuc idem iudex, licet perperam iudica-
 vit, vel potius ad superiorem iudicem causa re-
 fertur, l. Si accusatoribus 4. & ibi Gl. in V. eundem C.
 De accusat. Sed uti fori receptus est, ut ad supe-
 riorem iudicem cognitio nullitatis causa potius
 referatur, sicut tradit And. Gail lib. 1, Obs. 127, nu.
 7, Sin autem sit iudex delegatus, qui nulliter
 pronuntiavit, aditur eius superior, id est delegans
 quia delegatus, postquam pronuntiavit, sive bene
 sive male, functus officio dicitur, & iurisdictio
 eius expiravit, l. Si ut proponis 4, C. Quomodo &
 quando iudex & c. & l. Iudex 55, D. De re iudic.

IN TIT. XXVIII. DE APPELLATIONIBUS, RECUSATIONIBUS ET RE- LATIONIBUS.

SUMMARIA.

1. Appellare & Appellatio quid?
2. Appellationis effectus.
3. Appellatione pendente nihil attendendum.
4. Appellatio ubi & coram qua interponenda.
5. Forma interponenda appellationis.
6. Ordo proponenda appellationis.
7. A iudice delegato ad quem sit appellandum.
8. Intra quod tempus appellandum.
9. Tempus persequende appellationis.
10. Recusatio iudicis.

11. Relationes qualiter fiant.

Post Tit. de sententia & re iudicata, quæ om-
 nibus controversiis sive negotiis finem im-
 ponit, convenienter Tit. de appellationibus
 & c. Quæ pars iuris est memorabilis, eiusque u-
 sus verus, frequens, & necessarius, ut operæ
 pretium sit & illam hæc intactam non relin-
 quere.

Appellare est provocare, can. Omnis, & can. Pla-
 cis II. q. 6, Appellatio est provocatio, iniquæ
 sententiæ querelam continens, l. Præfetti 17,
 D. De minorib. Nam appellatio ordinarium est
 reme-